

Ny udenlandsk Literatur.

Harriet Martineau: Autobiography. With Memorials by M. H. Chapman. In three vols. London, Smith, Elders & Co. 1877.

Denne Bog, hvis første Oplag strax efter sin Udgivelse var udsolgt, indeholder Fortællingen om, hvorledes en Kvinde alene ved Hjælp af sit Talent og sin Dygtighed paa nogle faa Aar har formaaet at skaffe sig en fri og uafhængig Tilværelse og et verdensberømt Navn. Harriet Martineau (født 1802, død 1876) var ingenlunde nogen stor Aand, og af hendes mangfoldige Skrifter have de fleste maaske ikke engang opnaaet saa langt et Liv, som hun selv; men hun var opfyldt af en brændende Trang til at være sine Medmennesker til Nytte og var saa heldig at leve i en Tid, der havde Brug for hendes Kræfter og gav hende rig Lejlighed til at udvikle sine Evner. Som Efterkommer af franske udvandrede Huguenotter var Harriet Martineau født Protestant, og sit Liv igjennem protesterede hun mod, hvad der forekom hende som Aands-tyranni og Samvittighedstvang. Hun var dog tillige ægte Englænderinde og udmærkede sig som saadan særligt ved sund Sans og praktisk Blik. Hendes første literære Arbejder omhandlede religiøse Emner, men en skjøn Dag opdagede hun, at hun uforvarende var kommen til at beskæftige sig med praktiske Spørgsmaal, der netop laa for, var kommen ind paa en ny Videnskab, som netop var ifærd med at danne sig, eller som i alt Fald ikke endnu som saadan havde fæstet Rod i

Ny udenlandsk Literatur.

Harriet Martineau: Autobiography. With Memorials by M. H. Chapman. In three vols. London, Smith, Elders & Co. 1877.

Denne Bog, hvis første Oplag strax efter sin Udgivelse var udsolgt, indeholder Fortællingen om, hvorledes en Kvinde alene ved Hjælp af sit Talent og sin Dygtighed paa nogle faa Aar har formaaet at skaffe sig en fri og uafhængig Tilværelse og et verdensberømt Navn. Harriet Martineau (født 1802, død 1876) var ingenlunde nogen stor Aand, og af hendes mangfoldige Skrifter have de fleste maaske ikke engang opnaaet saa langt et Liv, som hun selv; men hun var opfyldt af en brændende Trang til at være sine Medmennesker til Nytte og var saa heldig at leve i en Tid, der havde Brug for hendes Kræfter og gav hende rig Lejlighed til at udvikle sine Evner. Som Efterkommer af franske udvandrede Huguenotter var Harriet Martineau født Protestant, og sit Liv igjennem protesterede hun mod, hvad der forekom hende som Aands-tyranni og Samvittighedstvang. Hun var dog tillige ægte Englænderinde og udmærkede sig som saadan særligt ved sund Sans og praktisk Blik. Hendes første literære Arbejder omhandlede religiøse Emner, men en skjøn Dag opdagede hun, at hun uforvarende var kommen til at beskæftige sig med praktiske Spørgsmaal, der netop laa for, var kommen ind paa en ny Videnskab, som netop var ifærd med at danne sig, eller som i alt Fald ikke endnu som saadan havde fæstet Rod i

den almindelige Bevidsthed. Uden at vide det, siger hun, havde Bladet Globe i en Række Artikler doceret Nationaløkonomi, og uden at vide det havde Harriet Martineau derigjennem inddrunket den daværende økonomiske Skoles (Ricardos, Malthus's) Theorier. Dette gik først op for hende, da hun læste Mrs. Marcets «Conversations on political Economy», men hun saa strax, at her laa en Opgave for hende. Hun besluttede i en Række Fortællinger at udvikle de Læresætninger, hvis Betydning for Befolkningens Fremvæxt stod saa klart for hende selv. Da hun endnu intet Navn havde og heller ingen Forbindelser, fandt hun de største Vanskeligheder ved at sætte sit Forsæt i Værk. Kun den Tanke holdt hende oppe: Mit Folk trænger til at høre disse Ting, og jeg er den, der skal udtale dem. Efter at have gennemgaaet allehaande Ydmygelser, fandt hun endelig en Forlægger (1831), og et treaarigt Arbejde begyndte, et Arbejde, der var saa alvorligt, at hun først, da den sidste «Illustration of political Economy» var givet i Trykken, vidste, hvad det var at have en eneste Fridag. Hun havde desuden haft adskillige Gjenvordigheder. Skjønt kun efter nogle Betænkkeligheder havde hun i en af Fortællingerne gjort sig det til Opgave at udvikle Malthus's Lære om Befolkningsforholdene, og dette gav Anledning til et heftigt Angreb paa hende og hendes Kvindelighed i Quarterly Review. Harriet M. holdt dog ud, da hun ikke fandt sig berettiget til at lade nogen Del af det engang begyndte Arbejde ligge. Fortællingerne ville neppe tiltale en moderne Læsekreds. Det er langt fra altid lykkedes Forfatterinden at bringe den Grundsætning, hun vil belyse, i organisk Forbindelse med den opdigtede Fortælling, og denne forekommer os ofte vidtløftig og kjedsommelig. I 1832 fandt man imidlertid, at det var en behagelig Maade at erhverve sig Kundskab til Økonomien paa, og «Illustrationerne» bleve hurtigt oversatte paa de forskellige evropæiske Sprog*). Harriet Martineau blev pludselig en Magt i Staten. Parlamentsmedlemmer forespurgt sig om hendes Mening angaaende økonomiske

*) Paa Dansk ved C. N. David under Titelen «Nationaløkonomiske Noveller».

Spørgsmaal, og Statsmænd søgte hendes Pens Bistand for at faa Lovforandringer satte i Værk. Saaledes maatte hun, da Lord Brougham havde forelagt en ny Fattiglov i Parlamentet, paa hans Begjæring afbryde sine «Illustrations» for at skrive en Række Poor Law Tales. Paa et senere Tidspunkt, dengang Kornloven var for, greb hun ind, idet hun nemlig, ved at sætte alle Hensyn tilside undtagen det ene: sit Fædrelands Vel, opnaaede at sprede Misforstaaelser, som i aarevis havde skilt Cobden og Peel, og derved ryddede en væsenlig Hindring for Lovens Fremme tilside. Det er en Selvfølge, at hun i enhver Henseende bevarede sin Selvstændighed; hun fandt det senere paa en Tid, da hendes Omstændigheder vare alt andet end glimrende, nødvendigt at afslaa en hende tilbudt Digtergage for ikke paa nogen Maade at føle sig bunden ligcoverfor Regeringen. Hun var født Oppositionsmand og Republikaner. Synet af Dronningens Kroning og den Pragt, Adel og Gejstlighed ved denne Lejlighed udfoldede, fremkaldte hos hende kun Betragtninger over, hvor meget Usandt der er i en konstitutionel Regents Stilling. Hendes frisindede Udtalelser behagede ikke de reaktionære Regeringer i Evropa: det blev hende forbudt at vise sig indenfor de Landes Grænser, der stode under Deres Majestæter Kejseren af Østrig og den russiske Czar, og hun vendte sig derfor mod Vesten, hvor hun haabede at kunne indsamle Lærdomme, anvendelige paa hendes eget Lands Forfatning og Lovgivning.

Hendes amerikanske Studier, nedlagte i «Society in America», kom dog væsenlig de Forenede Stater til Gode. Amerika var nemlig dengang (1835) midt i den første hidsige Kamp om Slavespørgsmaalet. Med den hende egne Samvittighedsfuldhed sparede Harriet Martineau ingen Møje for at sætte sig tilgavns ind i Sagen, skjønt det ikke lod sig gjøre uden store Ubehageligheder og endogsaa personlig Livsfare. Som det var at vente, sluttede hun sig ganske til Abolitionisterne og anvendte efter sin Hjemkomst sin altid villige Pen i deres Tjeneste. Hendes Talent til at fremstille enhver Sag, som hun fandt god, paa en populær og tiltalende Maade, gjorde hende til en værdifuld Forbundsfælle for hvem, der ønskede at vinde Stemningen for

Et eller Andet, og H. Martineau var bestandig rede, hvor hun saa nogen Mulighed for at gavne. Nytte var det, hun søgte; enten hun i sine yngre Dage med Iver deltog i det londonske Selskabsliv, eller hun rejste i fremmede Lande eller taalmodig arbejdede sig igjennem økonomiske eller filosofiske Værker — altid havde hun Resultatet, Udbyttet for Øje, altid tænkte hun paa, hvorledes hun for Andre kunde gjøre de Sandheder indlysende, som hun møjsommelig erhvervede sig selv.

Den sidste Halvdel af sit Liv tilbragte hun paa Landet i Nærheden af de berømte Søer (hvor blandt Andre ogsaa Wordsworth havde opslaaet sin Bo) i et Hus, hun selv havde bygget. Her var hun ikke blot et sandt Forsyn for sine nærmeste Omgivelser, men samlede ogsaa Arbejderne fra en større Omkreds ved at holde populære Foredrag over økonomiske og historiske Emner. Kun et Eneste stod for hende over det at kunne gavne sin Næste, nemlig hendes egen Samvittigheds Fred. Den unitariske Lære, hvori hun var opdraget, forekom hende, eftersom hendes Udvikling skred frem, mere og mere modsigende og uklar. Hun, hvis Aand snarere havde et praktisk forstandigt Tilsnit end egenlig nogen poetisk Flugt, søgte først og fremmest ad Tankens Vej at gjøre sig Rede for Livets Gaader. Klarhed var for hende den fornemste Betingelse for Sindets Ro, og radikal, som hun var i Alt, hvad hun tog sig for, gav hun snart fuldstændig slip paa Kristendommen for i Et og Alt at slutte sig til Auguste Comtes Positivisme. Saa snart Forandringen i hendes Anskuelser stod klar for hende selv, tøvede hun ikke med offentlig at bekjende sin Tro (i «Lettres of the Laws of Mans Development») uagtet hun vel vidste, at dette Skridt maatte gjøre et slemt Skaar i mange af hendes kjæreste Venskabsforbindelser. Hendes sidste større literære Bedrift var, i Overensstemmelse hermed, en sammentrængt Overførelse i det engelske Sprog af Comtes Filosofi, udført med fortrinlig Dygtighed. Endnu skrev hun paa sit tyveaarige Sygeleje blandt Andet en Række Biografler over bekjendte Mænd og Kvinder til «Daily News»; den sidste over hende selv blev trykt strax efter hendes Død i Juni 1876.

Hun frakjender heri sig selv al Originalitet og mener, at

hendes Opgave kun har været den, at popularisere og udbrede de Sandheder, som mere geniale Aander havde fundet. Man maa vistnok give hende Ret heri. Hendes Aand var formeget rettet paa det praktisk Anvendelige, til at den kunde gjøre nye Erobringer for Videnskaben. Harriet Martineau vil dog ikke derfor glemmes, og hendes Autobiografi er et uvurderligt Hjælpemiddel til at bevare Mindet om en Personlighed, der satte Alt ind paa at udvikle sine medfødte Evner og gjøre dem frugtbringende for Andre. Jo mere det fremgaar af hendes simple og sandtru Fortælling, at den Indflydelse og Berømmelse, hun har vundet, mindre skyldes nogen overordenlig sjelden Begavelse end et tilkæmpet Herredømme over sine Evner, snarere er en Frugt af de Sejre, hun møjsommelig har vundet over sig selv, end af medfødte glimrende Egenskaber, des større Beundring føler man for den Udholdenhed og Viljekraft, der har ført til et saadant Resultat, des mere siger man sig selv, at disse Egenskaber i Forbindelse med en Sandhedskjærlighed og Uegennyttighed som Harriet Martineaus ere ligesaa sjeldne og ligesaa værdifulde som mere iøjnefaldende Fortrin. I samvittighedsfuld Selvanalyse søger hendes Autobiografi vistnok sin Lige, og hvordan det end gaar med hendes øvrige Skrifter, saa vil denne Bog i alt Fald ikke let blive forældet, saa lidt som et i Alvor og Sandhed ført Menneskeliv nogensinde vil ophøre at fortjene Opmærksomhed. Udgiverinden, Mrs. Chapman (Amerikanerinde og ivrig Abolitionist) har til Slutning vedføjet Breve fra Forskjellige, der giver de smukkeste Vidnesbyrd om den Kjærlighed og Ærbødighed, H. Martineaus Liv havde indgydt ogsaa dem, der stode hende fjernest i Henseende til Livsanskuelse og Tro.

K. F.

William G. Sumner: A history of American currency, with chapters on the English bank restriction and Austrian paper money. To which is appended the bullion report. New York, Henry Holt & Co., 1876. (391 S.).

Vi have her et dygtigt, paa gode Tanker rigt Arbejde af den ansete Professor i politiske og sociale Videnskaber ved